

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 355.333(447.54)(03)

Генералы: Харьковский биографический словарь / авт.-сост.: А. В. Месяков, Е. В. Поступая ; редкол.: В. И. Голки, С. И. Посохов. – Харьков : Точка, 2013. – 500 с. : ил.

Почати цю рецензію хотілося б дещо незвично – з привітань авторів цієї книги та її читачів, оскільки ми маємо перед собою унікальне, цікаве та інформативне видання. Унікальне тому, що не має відповідних аналогів у інших областях України, хоча є своєрідним продовженням серії попередніх видань, що вийшли 15–20 років тому у Харкові і містили біографічні відомості про людей, чиє життя тією чи іншою мірою було пов'язане з нашим регіоном. Зокрема, тоді з'явилися біографічні довідники про козацьку старшину Слобожанщини, харківських губернаторів, міських голів, педагогів. Проте вперше на сторінках однієї книги викладено біографії представників Збройних Сил, МВС, СБУ, Служби зовнішньої розвідки України Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби і Державної пенітенціарної служби України.

Цікаве це видання тим, що містить відомості про непересічних людей, які досягли певних успіхів у своєму житті, мали високе та престижне звання маршала, генерала чи адмірала.

Інформативність видання також безсумнівна, так як книга налічує 415 біографічних нарисів, причому в їх основі – не лише дані з наукової та довідкової літератури. Біля 70 біографій генералів були написані, як стверджують автори, на підставі вивчення особових справ, що зберігаються в архіві Харківського обласного військкомату. Все це у підсумку дало змогу підготувати роботу на достатньо високому науковому рівні, тому можна вважати її вихід значною подією в історичній біографістиці та суспільному житті Харкова.

Своєрідністю видання є те, що статті позбавлені оціночних суджень, оскільки перед нами довідник, а не монографія, хоча тут можлива й інша думка. Біографії не є однаковими за обсягом, і це визнають укладачі, але на це були й об'єктивні причини: багато документів зберігається за межами України, і доступ до них утруднений; мінімум інформації обумовлений і специфікою службової діяльності генералів до того ж автори не намагалися все «стандартизувати», з чим можна погодитися, оскільки життєвий шлях у кожного різний, його тривалість, як і тривалість служби, чисельність пройдених шаблів кар'єри – різні.

Автори поставили своїм завданням надати максимально точну і перевірену інформацію, яка буде корисною різним категоріям читачів. Передбачається, що кожен з них на підставі приведених

даних зможе дати свою оцінку тим процесам, частиною яких стали герої біографічного словника.

На наш погляд, цілком логічним є те, що автори, окрім змістовного вступу, де вони пояснюють принципи формування свого довідника та формулюють його завдання, дається спеціальна стаття, присвячена історії генеральського звання. Проте хотілося б зауважити, що в довіднику йдеться не лише про генералів, але й про маршалів і адміралів, тому, очевидно, слід було б дати подібну довідку і щодо походження і цих високих звань. Коректнішим тоді було б, як нам здається, і книгу назвати відповідно: «Маршали, генерали та адмірали».

У книзі йдеться про радянських восначальників, високопосадовців міліції, у ній органічно поєднано матеріал про діяльність людей у 1930-ті рр., період Великої вітчизняної війни і службу та роботу сучасників. Тут ми зустрічаємо і нариси про генералів, які працювали і працюють у Харківському університеті внутрішніх справ: С. М. Гусарова, О. М. Бандурку, А. І. Волощука, О. Н. Ярмиша, В. С. Венедиктова, С. М. Бакумова, П. П. Підюкова, П. І. Орлова. Принагідно хочемо відзначити, що випускниками та здобувачами Університету були, за нашими підрахунками, 30 генералів міліції, внутрішньої служби та податкової міліції. Незважаючи на свої достоїнства, видання має деякі недоліки і огріхи. Про назву книги ми вже говорили. Тепер про тих, про кого немає нарису, але він потрібен. Перш за все – це маршал Радянського Союзу, чотиріразовий Герой Радянського Союзу Г. К. Жуков. Як відомо, свою військову службу він починав на Харківщині, у Балаклі, лікувався після поранення у харківському госпіталі. Також немає нарису про багаторічного (1874–1984 рр.) керівника харківської міліції генерал-лейтенанта міліції М. Т. Михайлюка. У нариси про Ю. О. Дагаєва написано, що він у 1982 р. був начальником ВБРСВ (рос. – ОБХСС), але не написано якого. У матеріалі про І. І. Ілюшина (Едельмана) помилково (очевидно, друкарська помилка) повідомляється, що він народився у 1987 р., а помер у 1974 р. Наш університет у вступі називається НУВД (с. 3), хоча вже з 2005 р. носить назву ХНУВС. Думається, що ці зауваження сприятимуть підвищенню і без цього високого рівня роботи за її можливого перевидання та доповнення.

Володимир Греченко,

доктор історичних наук

(Харківський національний університет внутрішніх справ)